

ความเกี่ยวกับการบวชเป็นพระในสังคมไทย

บทวิเคราะห์ด้วยเกณฑ์และคุณสมบัติการบวชในพระพุทธศาสนา

The shorter and Idea of Ordination for Monkhood in Thailand

Analysis of The Criteria and Qualifications for Ordination in Buddhism

พระมหาโชวี ทสสนีย์, พระปลัดระพิน พุทธิสารโ และ ประเสริฐ ธิลา

Phramaha Show Tassaniyo, Phrapalat Raphin Buddhisar and Praseat Thilao

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

Doctor of Program in Buddhist Management

E-mail; Research.mcu@gmail.com

บทคัดย่อ

ประเด็นวิวาทะว่าด้วยการ “สึก” พระ “เตี้ย” กลายเป็นข้อขัดแย้งในสังคมในช่วงเวลาหนึ่ง ต่อหลักการตามพระธรรมวินัย คุณสมบัติการบวช โดยมีเกณฑ์วินิจฉัยใน 2 เรื่อง คือ เกณฑ์ตามพระธรรมวินัย เกณฑ์ทางสังคม รวมไปถึงความเหมาะสม ซึ่งต้องมีคำตอบในทางสังคม ว่าด้วยเรื่องศักยภาพของมนุษย์ที่จะเรียนรู้และศึกษาพระพุทธศาสนาได้ รวมถึงสิทธิมนุษยย์ในการนับถือศาสนาตามที่กฎหมายรับรอง นอกจากนี้ในบทความนี้ยังเสนอแนวทางการสร้างองค์กร หน่วยงานขึ้นมาเพื่อรองรับการอธิบายและตีความพระธรรมวินัย อาทิ สังฆสภา และหรือสภาพระธรรมธร และวินัยธร ไปจนถึงศาลสงฆ์เพื่อรองรับการบริหารดำเนินการ ใช้พระธรรมวินัย ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์หลักการ และเกณฑ์วินิจฉัยต่อการบวชในพระพุทธศาสนาโดยวิเคราะห์ร่วมกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน พร้อมเสนอแนวทางแก้ไขเชิงโครงสร้าง โดยใช้การการศึกษาวิเคราะห์ผ่านปรากฏการณ์ทางสังคมและเอกสารพระไตรปิฎกอันเป็นหลักการดั้งเดิม

คำสำคัญ : ความเตี้ย, คุณสมบัติการบวชในพระพุทธศาสนา, สังคมไทย

Abstract

An argument in disrobing (ลาสิกขา, สึก) a short monk (พระเตี้ย) became conflict in society concerning principle as in Dhamma-Vinaya (Doctrine and Discipline) mentioning qualification to be ordained. To consider this case, there are two principles: Dhamma-Vinaya and society including suitability of answer in human capability to explore Buddha's

Teachings and also human right as appeared in law. Besides, this article presents guideline to establish organization or agent in order to explain and interpret Dhamma-Vinaya for example, Sanghasabha (Ecclesiastical Assembly) and/or Assembly of Phradhammadhara (monk who experts in Dhamma) and Phravinayadhara (monk who experts in Vinaya) including Sangha Court for the sake of administration and performance based on Dhamma-Vinaya.

This article also aims to analyze principle and criterion for making decision of ordination in Buddhism including phenomena in current society and present guideline of systematic solution through analytical study social phenomena and Tipitaka, the original principle.

Keywords: Shot, Qualification ordination in Buddhism, Thai's Social

บทนำ

ภาพข่าว “สึกพระเตี้ย-กลางพรรษา-วิจารณ์กระหึ่ม-ผิด/ถูก ใครจะเป็นผู้ตัดสิน” (ไทยรัฐ ออนไลน์, 2559) กลายเป็นประเด็นคำถามในเชิงสังคมว่าเกิดอะไรขึ้นกับพระที่รูปร่างเล็ก อายุครบเกณฑ์ พระอุปชฌาย์อนุญาตให้บวชแล้วจนกระทั่งต้องให้สึก พิจารณาไปเท่ากับว่ามีข้อบกพร่องในเกณฑ์วินิจฉัยของผู้ปกครองกับพระอุปชฌาย์ในการบังคับใช้พระธรรมวินัย ในเมื่อพระอุปชฌาย์อนุญาตให้บวชได้แล้ว เท่ากับว่าพระอุปชฌาย์เป็นผู้ใช้พระธรรมวินัยวินิจฉัยต่อเกณฑ์/คุณสมบัติการบวช ในขั้นต้นถูกละเมิด ทั้งยังเป็นการสะท้อนว่าเกณฑ์วินิจฉัยต่อการบวชในขั้นต้นบกพร่อง เพราะพระอุปชฌาย์อนุญาตให้บวชในเบื้องต้นแล้ว ซึ่งในข้อเท็จจริง “กฎ” ตามพระธรรมวินัยต้องมีเพียง 1 เดียวเป็นอื่นไม่ได้ แต่ในทางการบริหารมีข้อมูลว่าพระสังฆาธิการระดับปกครองเหนือพระอุปชฌาย์และเจ้าอาวาสได้มีคำสั่งให้ลาสิกขา โดยมีคำอธิบายเสริมว่าเพื่อรักษาพระธรรมวินัย ดังนั้นหากใช้เกณฑ์นี้จะตีความได้หรือไม่ว่า ผู้บริหารมีเกณฑ์วินิจฉัยบกพร่องในการใช้ และบังคับใช้พระธรรมวินัย หรือในทางกลับกันอาจอธิบายได้อีกมุมหนึ่งว่าเมื่อผู้บริหารในเบื้องต้น “พระอุปชฌาย์/เจ้าอาวาส” ไม่รู้ชัดจึงยกประโยชน์ให้ “ผู้บวช” แต่เมื่อรู้แล้ว ก็ดำเนินการแก้ไข “ให้สึก” เสียให้ถูกต้อง ซึ่งในข้อเท็จจริงลักษณะทางกาย “ตัวเล็ก-เตี้ย-แคระ” สามารถเห็นได้ด้วยตาเนื่องจากภายนอกไม่ต้องรอดูจิต นิสัย จากการอยู่ร่วมกันเมื่อเทียบกับลักษณะนิสัย พฤติกรรมภายใน เมื่อเทียบกับกรณีของบัณฑิต-กะเทย (พระระพิน พุทธิสาร, 2553, น.1-5, พระมหาสัททชัย กนตสีโล., 2551, น.1-5) นอกจากนี้ในการให้สึกดังกล่าวส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ในวินัย การบังคับใช้วินัย การบริหาร สิทธิเสรีภาพในการเข้าถึงหรือการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งตามหลักชาวพุทธมีสิทธิ์ในการจะเข้าถึงหลักคำสอนสูงสุดในทางพระพุทธศาสนาได้ทุกคน เมื่อมีการไปตัดรอนหรือ

ห้ามขอด จนกระทั่งให้สึก จะเท่ากับละเมิดศักดิ์ศรีคุณค่าความเป็นมนุษย์ที่จะพัฒนาได้ รวมไปถึงสิทธิในการเรียนรู้พระพุทธศาสนา และสิทธิมนุษยชนสมัยใหม่ที่กฎหมายสากลให้การรับรอง ซึ่งในบทความนี้จะนำประเด็นขัดแย้งจากการตีความและการปฏิบัติมาเป็นฐานในการวิเคราะห์ เพื่อแสวงหาคำอธิบาย องค์ความรู้เพื่อการสร้างเกณฑ์วินิจฉัยตามพระธรรมวินัยต่อกรณีที่เกิดขึ้นนี้ ซึ่งจะได้นำเสนอต่อไป

ภาพที่ 1 ภาพข่าว “สึกพระเตี้ย-กลางพรรษา-วิจารณ์กระหึ่ม-ผิด/ถูก ใครจะเป็นผู้ตัดสิน”
(ไทยรัฐ ออนไลน์) <http://news.mthai.com/hot-news/general-news/514041.html>
เข้าถึงเมื่อ 20 เมษายน 2559

เกณฑ์/คุณสมบัติการบวชตามหลักพุทธ

การบังคับให้สึกเป็นที่โจทก์และกล่าวถึงกันในวงกว้างถึงอำนาจและการบังคับใช้อำนาจ ซึ่งในข้อเท็จจริงจะต้องย้อนไปหา “บัญญัติ” ดั้งเดิมอันเป็นข้อห้ามและขออนุญาตของการบวชและไม่บวช เพื่อสอบถามคุณสมบัติของการบวช/หรือผู้ที่จะสามารถบวชได้ในพระพุทธศาสนา ซึ่งในข้อเท็จจริงคงเหมือนเกณฑ์คุณสมบัติเฉพาะของสถาบันศึกษา หรือองค์กรต่าง ๆ เช่น นักเรียนแพทย์ นักเรียนทหาร ตำรวจ นักการเมือง เป็นต้น โดยการ “ห้าม-กำหนด” คุณสมบัติ จัดเป็นเกณฑ์พื้นฐานในการเลือกคนเข้ามาบวช

ฉะนั้นคุณสมบัติของการบวช จัดเป็นคุณสมบัติร่วมของการบวช ซึ่งมีหลักฐานในพระไตรปิฎกกรณีห้ามคนบวชไว้ 20 ประการ และห้ามบรรพชา หรือบวชเป็นสามเณรไว้อีก 32 ประการ โดยเป็นบัญญัติที่เนื่องด้วยการบวชหรือเกณฑ์ในการคัดกรองผู้ที่บวชในพระพุทธศาสนา ดังมีหลักฐานปรากฏในวินัย (วิ.มหา (ไทย) 4/185/119) ที่ว่า

ห้ามอุปสมบท 20 ประการ (พระภิกษุ)	ลักษณะที่ไม่ควรให้บรรพชา 32 ประการ (สามเณร)
<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้ไม่มีอุปชฌายะ 2. ผู้มีอุปชฌายะเป็นสงฆ์ (อุปชฌายะต้องมีรูปเดียว ไม่ใช่ฆราวาส) 3. ผู้มีอุปชฌายะเป็นคณะ (2,3 ชื่อว่าเป็นคณะ, 4 ขึ้นไปเป็นสงฆ์) 4. ผู้มีอุปชฌายะเป็นกะเทย 5. ผู้มีอุปชฌายะเป็นคนลักเพศ (ผู้บวชเอาเอง) 6. ผู้มีอุปชฌายะเป็นผู้เข้ารีตเดิยรธีย์ 7. ผู้มีอุปชฌายะเป็นสัตว์ดิรัจฉาน (มีเรื่องเล่าว่า นาคปลอมมาบวช) 8. ผู้มีอุปชฌายะเป็นผู้ฆ่ามารดา 9. ผู้มีอุปชฌายะเป็นผู้ฆ่าบิดา 10. ผู้มีอุปชฌายะเป็นผู้ฆ่าพระอรหันต์ 11. ผู้มีอุปชฌายะเป็นผู้ฆ่าฆราวาสภิกษุณี 12. ผู้มีอุปชฌายะเป็นผู้ทำลายสงฆ์ให้แตกกัน 13. ผู้มีอุปชฌายะเป็นผู้ประทุษร้ายพระพุทธเจ้า จนถึงยังพระโลหิตให้ห้อ 14. ผู้มีอุปชฌายะเป็นผู้มีอายุ 2 เพศ 15. ผู้ไม่มีบาตร 16. ผู้ไม่มีจีวร 17. ผู้ไม่มีทั้งบาตรทั้งจีวร 18. ผู้ขอยืมบาตรเขามาบวช 19. ผู้ขอยืมจีวรเขามาบวช 20. ผู้ขอยืมทั้งบาตรทั้งจีวรเขามาบวช 	<ol style="list-style-type: none"> 1. คนมีมือขาด 2. คนมีเท้าขาด 3. คนมีทั้งมือทั้งเท้าขาด 4. คนมีหูขาด 5. คนมีจมูกแหว่ง 6. คนมีทั้งหูขาดทั้งจมูกแหว่ง 7. คนมีนิ้วมือขาด 8. คนมีนิ้วหัวแม่มือขาด 9. คนมีเอ็น (เท้า) ขาด 10. คนมีมือเป็นแผ่น (นิ้วติดกัน) 11. คนค่อม 12. คนเตี้ย (เกินไป) 13. คนคอกอก 14. คนถูก نابด้วยเหล็กแดงจนเสียโฉม (ในการลงโทษ) 15. คนถูกโบยถูกแส้ (มีรอยแผล) 16. คนถูกหมายจับ (ให้ฆ่าได้เมื่อพบ) 17. คนมีเท้าปุก (เป็นตุ่ม) 18. คนเป็นโรคอันเป็นโทษแห่งบาป (โรคเรื้อรังที่รักษาไม่หาย) 19. คนประทุษร้ายบริษัท** 20. คนตาบอดข้างเดียว หรือทั้งสองข้าง 21. คนเป็นง่อย 22. คนกระจอก (เท้าผิดปกติ ต้องเดินด้วยหลังเท้า เป็นต้น) 23. คนเป็นอัมพาต (ร่างกายตายไปซีกหนึ่ง) 24. คนเปลี้ย (เดินเองไม่ได้) 25. คนชรา ทุพพลภาพ

ห้ามอุปสมบท 20 ประการ (พระภิกษุ)	ลักษณะที่ไม่ควรให้บรรพชา 32 ประการ(สามเณร)
	26. คนตาบอดแต่กำเนิด 27. คนใบ้ 28. คนหูหนวก 29. คนหึ่งบอดทั้งใบ้ 30. คนหึ่งบอดทั้งหนวก 31. คนทั้งใบ้ทั้งหนวก 32. คนหึ่งบอดทั้งใบ้ทั้งหนวก
ทั้ง 20 ประเภทนี้ ถ้า (สงฆ์) บวชให้ ต้องอาบัติทุกกฏ	บุคคล 32 ประเภทนี้ ผู้บรรพชาให้ ต้องอาบัติทุกกฏ
<p>หมายเหตุ : การกำหนดข้อห้ามไม่ให้บวชคน 32 ประเภทนี้เป็นสามเณรนั้นเป็นอันห้ามสำหรับบวชเป็นพระด้วย เพราะตามวิธีการบวช ผู้ที่จะบวชเป็นพระจะต้องผ่านลำดับจากการเป็นสามเณรมาก่อนแม้ชั่วครู่หนึ่ง การตั้งข้อกำหนดนี้ เพื่อให้พระพุทธานามิเกณฑ์ในการคัดกรองบุคคลที่จะเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาเรียกว่า “คุณสมบัติเฉพาะ” ในความเป็นพระ ที่จะต้องยังศรัทธาให้เกิด แต่ก็ไม่มีข้อห้ามเด็ดขาดถึงขนาดว่า บวชให้แล้วต้องให้สึกไปเหมือนบุคคล 11 ประเภทที่กล่าวไว้ในข้อห้ามบวชเด็ดขาด</p> <p>**คนประทุษร้ายบริษัท: คนมีรูปร่างไม่สมประกอบ ทำให้หมู่คณะดูวิปริต เรียกว่า “คนประทุษร้ายบริษัท” คือ คนมีรูปร่างผิดปกติ เช่น สูงเกินไป เตี้ยเกินไป ดำเกินไป ขาวเกินไป จมูกใหญ่เกินไป จมูกเล็กเกินไป (วิ.อ. 3/119/96-99)</p>	

ดังนั้นหากดูจากหลักฐานเชิงประจักษ์ยืนยันไว้อยู่แล้วถึงบุคคลที่มีคุณสมบัติให้บวชได้ และไม่ได้เมื่อต้องยึดตามเกณฑ์ของพระวินัยที่มีเจตนารมณ์ ในการคัดกรองเลือกผู้ที่จะเข้ามาบวช เพื่อได้คนที่มีคุณภาพที่จะศึกษารักษาและสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ ดังนั้น แนวคิดที่จะรักษาภาพลักษณ์ของคนที่จะมาบวชเพื่อยังศรัทธาแก่พุทธบริษัทให้เกิดขึ้น เมื่อบวชมาแล้วต้องส่งเสริมและสร้างศรัทธา ซึ่งมีข้อมูลย้อนถามกลับไปว่าคนเตี้ยบวช และสามารถเข้าถึงหรือเรียนรู้พระพุทธศาสนาได้หรือไม่ หรือมีเกณฑ์ต่อคุณสมบัติของการบวชไว้อย่างไร ทั้งจะได้นำหลักฐานที่ปรากฏในครั้งพุทธกาลมาเป็นข้อมูลในการวินิจฉัยร่วมกับประเด็นที่นำมาวิเคราะห์ต่อไป

ภาพประกอบที่ 2 พระที่รูปร่างเล็ก อายุครบเกณฑ์ เมื่อเจ้าคณะพระสังฆาธิการพิจารณาแล้ว พิจารณาให้สึก ด้วยเหตุผลขาดคุณสมบัติตามข้ออนุญาตให้บวช , สืบค้นจาก <http://m.thainews24h.com>

พระเตี้ย การบวช บรรลุนิคม เอตทัคคะ ในครั้งพุทธกาล

ในครั้งพุทธกาลมีพระเถระที่ได้รับการยกย่องว่า “พูดเสียงไพเราะ” มีคุณสมบัติในเชิงกายภาพ “เตี้ย” มีร่างกายเหมือนเด็กอายุ 10 ขวบ ชื่อว่า “ภัททิยะ” ซึ่งถูกคนส่วนใหญ่เรียกว่า “เตี้ย-กฤษณภูกะ” ท่านจึงได้ชื่อเป็นคำเรียกร่วมกับลักษณะทางกายภาพว่า “กฤษณภูกะภัททิยะ” (ช.อป. (แปล) 33/1-33/ /289-293) หรือ “ภัททิยะเตี้ย-ภัททิยะแคะ” เหตุการณ์ก่อนท่านบวช กล่าวคือคราวหนึ่งได้ฟังธรรมพระพุทเจ้า เกิดศรัทธาขอบวชและพระพุทเจ้าก็ให้บวช ซึ่งพระพุทเจ้าเองก็เห็นด้วยตาเนื้อว่า “เตี้ย-แคะ” แต่ก่อนอนุญาตให้บวช ศึกษาปฏิบัติธรรมในพระพุทศาสนาจนบรรลุนิคมขั้นสูงสุดเป็นพระอรหันต์ แต่ด้วยคุณสมบัติติดตัว “เตี้ย-แคะ” จึงถูกล้อเลียนบ้าง เรียกแคะบ้าง ถูกจับหัว ดึงหู หรือมีเหตุการณ์หญิงนางหนึ่งเห็นท่านตัวน้อย แต่หน้าแก่ หัวเราะจนตัวงอตัวโอนเอนไปมาเห็นพินทั้งปาก แต่ท่านหาได้ใส่ใจ กับน้อมเอาสภาวะการถูกหัวเราะเยาะ ดูแคลนนั้นมาพิจารณาตามความเป็นจริง จนพัฒนาองค์ธรรมขั้นสูง ขึ้น จนบรรลุนิคมในที่สุด มีข้อมูลจากประวัติท่านว่าครั้งหนึ่งหลังท่านเข้าเฝ้าพระพุทเจ้า และเดินกลับออกไปมีพระกลุ่มใหญ่ 30 เดินสวนเข้ามา พระพุทเจ้าจึงตรัสถามว่า

“ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอเห็นพระเถระรูปหนึ่งเดินสวนทางไปหรือไม่?”

“ไม่เห็น พระเจ้าข้า” พระภิกษุกลุ่มใหญ่ตอบ

“พวกเธอเห็น มิใช่หรือ ?”

“เห็นแต่สามเณรรูปเล็ก ๆ เดินสวนทางไป พระเจ้าข้า”

“ภิกษุทั้งหลาย นั้นแหละ คือพระเถระ”

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ รูปร่างของท่านเล็กเหลือเกิน พระเจ้าข้า”

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ตถาคตไม่เรียกบุคคลว่า “เถระ” เพราะความเป็นคนแก่ มีผมบนศีรษะหงอก

และเพียงสักแต่ว่านั่งบนอาสนะพระเถระเท่านั้น ท่านเหล่านั้น ตถาคตเรียกว่า “พระแก่เปล่า” ส่วนท่านที่มีสัจจะ คือ อริยสัจ 4 มีธรรมะ มีความสำรวม รู้จักข่มใจ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และมีปัญญา ท่านเหล่านี้ ตถาคตเรียกว่า “เถระ” (ส.นิ. (ไทย) 16/240/332)

จากหลักฐานที่ปรากฏยืนยันได้ว่าท่านเป็นคนมีรูปร่างเล็ก ถึงเล็กมาก แต่ในทางกลับกันท่านกลับมีคุณสมบัติด้านเสียง กล่าวคือ ในเวลาแสดงธรรมก็มีเสียงกังวาน ไพเราะจับใจเป็นที่ศรัทธาของมหาชน พระพุทธเจ้าจึงยกย่องท่านว่าเป็นผู้แสดงธรรมด้วยเสียงอันไพเราะ สรูปก็ตัวเตี้ย-แคระแต่เสียงดี มีประวัติอยู่ในครั้งพุทธกาล

ในส่วนของการบวชจากหลักฐานที่ปรากฏยืนยันได้ว่า “คนเตี้ย” บวชได้ ทั้งยังสามารถศึกษาหาความรู้จนกระทั่งบรรลุธรรมขั้นสูงในพระพุทธศาสนาได้ด้วยเช่นกัน ดังนั้น ความสูง ต่ำเตี้ย อ้วน ผอม ขาว จนเกินไป ไม่ใช่เงื่อนไขสำหรับการบวช รวมทั้งยังศึกษาหาความรู้จากพระพุทธศาสนาได้ ดังปรากฏหลักฐานมาแล้วในครั้งพุทธกาล แต่เมื่อบวชเข้ามาแล้วลักษณะทางกายภาพทำให้เกิดข้อครหา ไม่ส่งเสริมศรัทธา รวมทั้งกลายเป็นเรื่องล้อเลียนเกิดขึ้น จึงมีการบัญญัติห้ามในภายหลัง ดังนั้นบัญญัติที่เกิดขึ้นในภายหลัง (วิ.มหา. (ไทย) 4/119/186) จึงถูกใช้เป็นเกณฑ์และดุลยพินิจในการวินิจฉัยต่อการบวชหรือคัดเลือกบุคคลเข้ามาบวช ซึ่งเป็นคุณสมบัติของการบวชตามบัญญัติ ในอีกมิติหนึ่งก็ไม่มีข้อห้ามหรือบัญญัติใดที่จะไม่อนุญาตให้ “คนเตี้ย” เรียนรู้ ศึกษาพระพุทธศาสนา รวมไปถึงการบรรลุธรรมด้วย โดยยกกรณี “ภททิยะ” มาเป็นกรณีศึกษาเทียบเคียงและยืนยัน จึงเท่ากับว่าชาวพุทธสามารถศึกษาเรียนรู้และเข้าถึงสภาวะธรรมสูงสุดทางพระพุทธศาสนาได้จะมีเพียงเกณฑ์ว่าด้วยคุณสมบัติการบวช ที่ทำให้อนุญาต/ไม่อนุญาตให้บวชเท่านั้น

ดังนั้นแนวคิดที่สำคัญ พระพุทธศาสนารับรองสิทธิของมนุษย์ที่จะเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยปราศจากการปิดบังอำพราง ดังปรากฏหลักฐานเด็กกับสิทธิการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนา [สิทธิเด็ก-สามเณรรหุล] (วิ.มหา.(ไทย) 2/50/238) ผู้สูงอายุ กับการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต [สิทธิของผู้สูงอายุ-พระราธะ] สตรี กับการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ ได้บวชเรียนรู้ศึกษาศาสนา ดังกรณีนางมหาปชาบดีโคตรมีเถรี เป็นต้น [สิทธิสตรี-มหาปชาบดีโคตรมี] (วิ.จุ. (ไทย) 7/403/316) สิทธิของผู้พิการ ซึ่งรวมไปถึงคนเตี้ย [สิทธิผู้พิการ-นางชุตตรา] (อง.จตุกก. (ไทย) 21/176-177/159) หรือผู้ป่วยในการเข้าถึงเรียนรู้พระพุทธศาสนา ดังกรณีของพระเจ้าสุทโธทนะ (ผู้สูงอายุ/ผู้ป่วย) หรือมัญจกณชลิ (ผู้ป่วย/พิการ) กับการฟังธรรม แล้วพัฒนาจิต จนถึงองค์คุณแห่งธรรมเรียนรู้พระพุทธศาสนาได้ จากหลักฐานตรงนี้อาจตีความได้ว่าพระพุทธศาสนาส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ในการเข้าถึงและเรียนรู้พระพุทธศาสนาทุกสาขาวิชาชีพ และสถานะทางสังคมโดยไม่จำกัด

เกณฑ์วินิจฉัยต่อคุณสมบัติ/แนวทางแก้ปัญหา

เกณฑ์วินิจฉัยต่อคุณสมบัติการบวชกรณีที่เกิดขึ้นที่จังหวัดจันทบุรี สุ่มติการตัดสินใจของเจ้าในระดบปกครอง ที่ทำหน้าที่บังคับใช้พระธรรมวินัย ซึ่งมีทัศนะผ่านการตีความที่แตกต่างกัน ดังนั้นในทาง

ปฏิบัติเกณฑ์แต่ละเกณฑ์สู่การตัดสินใจต้องไม่แตกต่างกัน และอยู่บนหลักการเดียวกัน ซึ่งในการวิเคราะห์ เพื่อสะท้อนข้อเท็จจริงในเกณฑ์วินิจฉัย พร้อมเสนอเป็นข้อเท็จจริงและมติร่วมในการใช้และบังคับใช้พระธรรมวินัยได้ คือ

1. การวินิจฉัยในฐานะเป็นผู้ใช้พระธรรมวินัย อุปัชฌายะ/เจ้าอาวาส/พระผู้บวช ในฐานะเป็นผู้ใช้วินัยในการคัดเลือก การบวช จนกระทั่งถูกนิยามว่าเป็นพระภิกษุว่ากระบวนการของการบวชตามพระธรรมวินัยสิ้นสุดลงแล้ว กระบวนการในการคัดเลือกคนเพื่อเป็นพระเสร็จแล้ว ผู้บวชยอมเป็นพระในพระพุทธศาสนา เพราะถือว่าอุปัชฌายะเป็นผู้นำเข้ามา ส่วนกระบวนการทางสงฆ์ที่เป็นพระอันดับคือหมู่คณะในการพิจารณาของสงฆ์ถ้าถือเอาตามพระธรรมวินัยถือว่าครอบงำคณะ ส่วนจะเป็นจริงหรือใช้ได้จริงตามเกณฑ์วินิจฉัย คุณสมบัติ ที่พึงประสงค์เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งในงานการศึกษาของพระอนันต์ โชติวิโส (สนพนะเนา) (2553,น.19-20) ที่สะท้อนผลการวิจัยว่าพระอุปัชฌายะมีหน้าที่ตามพระธรรมวินัยที่ชักชวนผู้บวชเข้ามาหมู่คณะ ทำหน้าที่ในการพัฒนาผู้บวชให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระพุทธศาสนา หรืองานวิจัยของพระทอง รมณีโก (ปานทอง) (2553,น.14-15) มีข้อมูลว่า “ปัญหากระบวนการกัณฑ์การบวชของพระอุปัชฌายะมีความหละหลวม เมื่อบวชเข้ามาแล้วขาดอาจารย์ผู้ให้การแนะนำอบรมทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ เป็นเหตุให้ผู้บวชไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของการบวชอย่างแท้จริงได้” ในงานวิจัยของพระครูสมุทรประภากร (เฉลิม ปภังกร) (2557,น.10) ได้สะท้อนปัญหาออกมาว่า “สภาพปัญหาที่ปรากฏในงานวิจัยเกี่ยวกับการบวชและอุปัชฌายะผู้ให้บวช พบว่าเป็นปัญหาโครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปและตัวบุคคลผู้บวช ปัญหาเหล่านั้นนำไปสู่การประพาศติผิดพระธรรมวินัย รวมไปถึงความย่อหย่อนของพระอุปัชฌายะเอง ปัญหาด้านพระธรรมวินัย และการบิดเบือนพระธรรมวินัย” ส่วนสุทัศน์ ไชยะภา (2543,น. 3) เห็นว่าพระอุปัชฌายะ “การปฏิบัติหน้าที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ให้เป็นผู้รู้ดี ปฏิบัติชอบ เป็นแบบอย่างและเป็นที่ยอมรับของชาวโลก” ดังนั้นผู้ใช้พระธรรมวินัยเจ้าอาวาส พระอุปัชฌายะ และผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องตระหนักถึงการใช้และความเชื่อตรงต่อหลักการอันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาก็คือพระธรรมวินัย

2. แนวคิดเรื่องการรักษาพระธรรมวินัย เจ้าคณะ พระอุปัชฌายะ เจ้าอาวาส และชาวพุทธ จะต้องเป็นผู้รักษาพระธรรมวินัย หรือคำสอน เกณฑ์ที่ถูกต้อง ผ่านแนวคิดเรื่อง “พระธรรมวินัยจะเป็นหลักการสูงสุดดังพุทธพจน์ที่ว่า “ธรรมวินัยจะเป็นศาสดาแทนเรา - โย โว อานนท มยา ธมโม จ วินโย จ เทสิโต ปญญตโต โส โว มมจเจยน สตถา “อานนท...ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่เธอ ทั้งหลายหลังจากเราล่วงลับไป ก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย..” [ปัจฉิมวาจา : ที.มหา. (ไทย) 10/216/164] หลักการนี้ ย่อมเป็นเกณฑ์สำหรับชาวพุทธที่จะต้องยึดถือไว้เป็นหลักการปฏิบัติสูงสุด การปฏิบัติตาม การไม่ละเมิด รวมไปถึงเมื่อปฏิบัติไม่สอดคล้องก็พยายามทวน ย้อนกลับเพื่อไปหาความถูกต้อง จึงเป็นหลักการสำหรับชาวพุทธจะต้องปฏิบัติ หากคิดตามกรณีการบวชพระเถียร ที่จังหวัดจันทบุรี จึงเป็นการทวนย้อนทั้งในส่วนของผู้บวช ผู้ชักนำเข้ามาหมู่คณะ เจ้าคณะผู้ปกครอง ผู้บริหารการใช้พระธรรมวินัย และผู้บวชใน

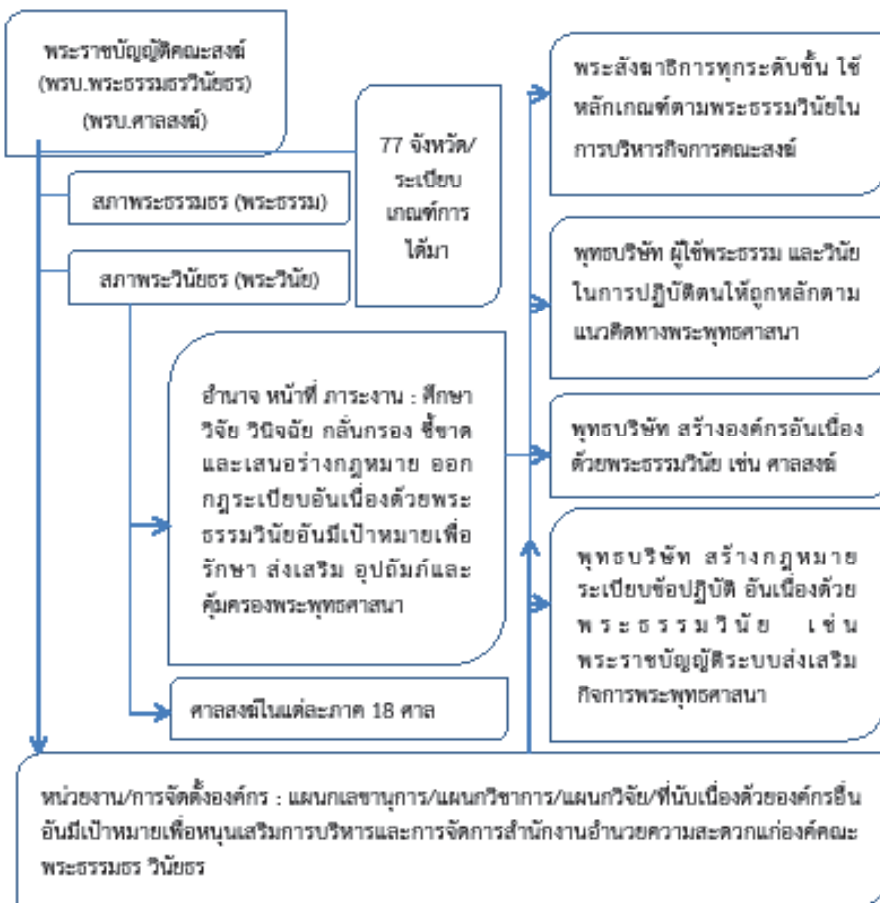
ฐานะเป็นชาวพุทธ ซึ่งจะต้องช่วยกันรักษาหากมองว่านี่คือบทบาทของชาวพุทธ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเกรียงไกร เกริกชัยวัน (2554, น.2-5) ที่ทำวิจัยให้ต้องมีการคัดเลือกและอบรมพระอุปัชฌาย์ในฐานะเป็นผู้บังคับใช้พระธรรมวินัย ให้มีกรอบเกณฑ์ และวิธีปฏิบัติในการคัดเลือกสมาชิกเข้าหมู่คณะ รวมไปถึงในงานวิจัยของพระทอง ธมมิโก (ปานทอง) (2553, น.1-5) ที่เสนอว่าพระอุปัชฌาย์ รวมทั้งผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์จะต้องทำหน้าที่ในการบริหาร จัดการ ใช้พระธรรมวินัยและบังคับใช้พระธรรมวินัยโดย (1) ให้ศาสนิกทั้งในส่วนผู้ใช้พระธรรมวินัย (ชาวพุทธ) และผู้บังคับใช้พระธรรมวินัย (อุปัชฌาย์-เจ้าคณะปกครอง) ต้องปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด (2) เมื่อมีผู้ใช้พระธรรมวินัยประสงค์ปฏิบัติขอบวชต้องมีการสร้างกลไก เครื่องมือในการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้มาขอบวชอย่างรอบคอบ (3) ต้องสร้างกลไกของการพัฒนากล่าวคือต้องจัดให้มีการศึกษาอบรมทั้งก่อนบวชและหลังบวชโดยมีหลักสูตรรูปแบบ และวิธีการอบรม อย่างชัดเจนเป็นแนวทางเดียวกัน รวมไปถึงการส่งเสริมให้ชาว พุทธทั้งพระภิกษุสงฆ์ ในนามผู้ใช้พระธรรมวินัยหรือบังคับใช้พระธรรมวินัยมีส่วนร่วมต่อการรักษาพระธรรมวินัย (4) การพัฒนาสถานที่ และบุคลากรทางพระศาสนาให้มีทั้งคุณภาพและปริมาณที่เพียงพอ ซึ่งจะทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเจริญก้าวหน้า ดังพระพุทธประสงค์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ส่วนในงานวิจัยของพระครูสมุทรประภากร (เฉลิม ปภังกร) (2557, น.15) ได้เสนอแนวทางในการการพัฒนาศักยภาพพระอุปัชฌาย์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 มีจำนวน 3 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาศักยภาพตนเองของพระอุปัชฌาย์ โดยการพัฒนาศักยภาพคุณสมบัติของ พระอุปัชฌาย์ พัฒนาศักยภาพด้านจริยธรรมของพระอุปัชฌาย์ และพัฒนาศักยภาพภาวะผู้นำของ พระอุปัชฌาย์ โดยการพัฒนาศักยภาพพระอุปัชฌาย์ให้มีคุณสมบัติตามพระธรรมวินัย คือมีศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัศนะ มีศรัทธา มีหิริโอตตัปปะ มีความเพียร มีสติมีมารยาทงดงาม เป็น สัมมาทิฐิพระอุปัชฌาย์มีจริยาความเรียบร้อยดีงาม และเป็นที่น่าศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั่วไป มีความเอื้อเฟื้อ สังวร ประพฤติตามพระธรรมวินัย และกฎหมายอาญาอย่างเคร่งครัด เป็นแบบอย่าง อันดีของสัทธิวิหาริก มีภาวะความเป็นผู้นำสูงในการปกครองดูแลคณะสงฆ์

ดังนั้นอุปัชฌาย์จึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นด่านหน้าในการรักษาพระธรรมวินัยจึงต้องมีการคัดเลือก พัฒนา และให้ความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ซึ่งปรากฏในงานวิจัยของพระมหาบุญเสริม ขุนฤทธิ์ (2555, น.1-5) เรื่อง “ กระบวนการฝึกอบรมและพัฒนาพระอุปัชฌาย์เถรวาทแห่งคณะสงฆ์ไทย” หรือในงานวิจัยของ ไพท นาควิษระ (2547, น.1-5) เรื่อง “ บทบาทและหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ในคณะสงฆ์ไทย” รวมถึงงานวิจัยของ พระครูปริยัติสารวิสุทธิ์ จันทร์เรือง (2556, น.48-57) เรื่อง “ กลยุทธ์การจัดการอุปสมบทที่มีประสิทธิผลของวัดไทยในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 9” ทั้งในงานวิจัยของ พระธรรมยุทธ์ ขนดิธโร (2554, น.1-5) เรื่อง “ บทบาทของพุทธบริษัทในการปกป้องสถาบันสงฆ์” มุ่งสะท้อนแนวคิดในเรื่องบทบาทของพระอุปัชฌาย์ และชาวพุทธที่จะต้องมีส่วนร่วม มีบทบาทในการรักษาพระธรรมวินัยที่ไม่เฉพาะพระภิกษุในพระพุทธศาสนาแต่หมายถึงฆราวาสญาติโยมที่ย่อมมีส่วนสำคัญต่อการรักษาปกป้องพระธรรมวินัยได้ด้วย รวมไปถึงในฐานะเป็นผู้ใช้ที่มีส่วนในการควบคุมเชิงแฝงในการบังคับใช้ให้มีการบังคับใช้พระธรรมวินัยด้วยเช่นกัน

3. การตั้งหน่วยงาน/องค์กรขึ้นมารับรอง/รักษา/ศึกษาพระธรรมวินัย ผ่านกระบวนการศึกษาวิจัย อย่างเป็นระบบ ในความหมายนี้หมายถึง หากคณะสงฆ์ตั้ง “สภาพระธรรมธร/สภาวินัยธร” ที่จะต้องมีหน้าที่ รักษาปกป้องพระธรรมวินัย ผ่านกระบวนการศึกษา วิจัย มีกองงานในแต่ละแผนก เป็นองค์คณะอย่าง เป็นขั้นตอนเพื่อให้สอดคล้องกับเกณฑ์วินิจฉัยของ “ศาลสงฆ์” หรือเป็นหลักการกลางสำหรับศาลสงฆ์ใน การวินิจฉัยข้อเท็จจริงทั้งหมด ไม่ใช่วินิจฉัยกันไปตามมีตามเกิด แต่ให้วินิจฉัยไปตามข้อเท็จจริง หลักการ หลักฐาน หลักปฏิบัติที่ชัดเจน อ้างอิงเป็นแนวปฏิบัติได้ ดังปรากฏในงานวิจัยของเกียรติศักดิ์ พันธวงศ์ (2554, น.1-5) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบหลักการลงโทษผู้กระทำผิดในพุทธศาสนา เถรวาท กับประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา” โดยได้ทำการศึกษา ไว้ว่ากระบวนการ การใช้และบังคับใช้พระธรรมวินัยมีเกณฑ์ที่สอดคล้องกับวิถีวิทยาตามหลักประมวล กฎหมายพิจารณาความอาญา ซึ่งในกระบวนการของการปฏิบัติมีความชัดเจนและมีความเป็นไปได้ หลัก ฐานนี้สามารถยืนยันได้ว่า การออกแบบองค์กร หรือหน่วยงาน/องค์กรขึ้นมารองรับ รักษา ส่งเสริมพระ ธรรมวินัย ให้มีสภาธรรมธร-วินัยธร ศาลสงฆ์ โดยอาศัยพระธรรมวินัยเป็นเกณฑ์ ร่วมกับกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เนื่องสอดคล้อง และพระราชบัญญัติคณะ สงฆ์ เทียบเคียงเชื่อมโยง เป็นสิ่งที่จะสามารถกระทำได้ ดังใน งานวิจัยของอิทธิเทพ ผาธา (2550, น.1-5) ที่ทำการศึกษาไว้ในเรื่อง “การศึกษาารูปแบบและกระบวนการ แก้ปัญหาในพระพุทศาสนา-เถรวาท : ศึกษาเฉพาะกรณีอธิกรณสมณะ 7 และ กฎนิคหกรรมของมหา เถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535” ที่ทำการศึกษา วิเคราะห์ไว้ พร้อมเสนอว่าอธิกรณสมณะ 7 เป็นเกณฑ์ตามพระธรรมวินัยที่สนับสนุนให้มีการวินิจฉัยธรรม วินัยให้สอดคล้องกับพุทธบัญญัติดั้งเดิม ทั้งส่งเสริมให้ใช้ และบังคับใช้พระธรรมวินัยเพื่อแก้ปัญหาที่เกิด ขึ้นอันเกี่ยวเนื่องกับการบริหารพระธรรมวินัย ในส่วนนิคหกรรมเป็นการเทียบเคียงกับกฎหมายของฝ่าย บ้านเมืองอันเป็นส่วนสนับสนุนช่วยให้การบริหารพระธรรมวินัย ใช้ บังคับใช้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งใน แนวทางหลักคือควรมีการเสนอให้มืองค์คณะชั้นต้น ชั้นอุทธรณ์ และชั้นฎีกาเพื่อรองรับการแก้ปัญหการ บริหารพระธรรมวินัย ที่สอดคล้องกับรูปแบบสมัยใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพระมหาอุดมสาร เมธี (2546) ในงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการยุติธรรมในพระพุทศาสนา : ศึกษา เฉพาะกรณีนิคหกรรมในพระวินัยปิฎกกับกฎนิคหกรรมของมหาเถรสมาคม” ซึ่งในงานวิจัยมองไปที่ การ ลงนิคหกรรมให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ตั้งแต่ระดับเจ้า อาวาสขึ้นไป เพียงรูปเดียวหรือ 3 รูป ที่เรียกว่า “ผู้พิจารณาและคณะผู้พิจารณา” เทียบได้กับตำแหน่งผู้ พิพากษาและคณะผู้พิพากษาของศาลฝ่ายบ้านเมือง ซึ่งในความหมายของงานวิจัยพยายามมุ่งไปที่การให้ แนวคิดในเรื่องการใช้พระธรรมวินัย และการบริหารบังคับใช้พระธรรมวินัยตามเกณฑ์ที่ผ่านการออกแบบ เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการทางพระพุทศาสนา หรือในงานวิจัยของ อิสระ สิ่งเปี้ย (2545, น.1-5) เรื่อง “การวิเคราะห์ปัญหาอภินันทานตามพุทธจริยศาสตร์เถรวาทในบริษัทสังคมไทย” ซึ่งในงานวิจัยมุ่ง วิเคราะห์พฤติกรรมการอภินันทานของพระสงฆ์ในบริษัทสังคมไทย และวิเคราะห์การลงนิคหกรรมแก่พระ

ภิกษุผู้กระทำอุทเทสิกตามหลักกฎหมายคณะสงฆ์ อันหมายถึงการวิเคราะห์ย้อนไปหาหลักการดั้งเดิม และเกณฑ์การบังคับใช้พระธรรมวินัย ซึ่งสอดคล้องกับภารกิจและภาระงานที่เจ้าคณะพระสังฆาธิการในระดับการปกครองใช้และกำลังใช้ทั้งดำเนินการอยู่

ดังนั้น หากเราออกแบบให้มีสภาหรือองค์คณะในรูปของ สภาพระธรรมธร (ศึกษาธรรม-กฎหมาย-หลักปฏิบัติ) /สภาพระวินัยธร (ศึกษาวินัย-กฎหมาย-หลักปฏิบัติ) ที่เป็นผู้ศึกษา ให้ใช้ บังคับใช้พระธรรมวินัย โดยมีการศึกษาออกแบบ กฎ กติกา จากพระธรรมวินัย กฎหมายบ้านเมือง กฎหมายคณะสงฆ์ พร้อมทั้งบังคับใช้พระธรรมวินัยไปในคราวเดียวกันผ่านศาลสงฆ์ (ที่จัดตั้งขึ้น) ทำหน้าที่บริหารพระธรรมวินัย ข้อพิพาทสงฆ์ตามพระธรรมวินัย กับกฎหมายบ้านเมือง โดยรูปแบบดังกล่าวจะมีส่วนในการปรับโครงสร้างเดิมในการปกครองคณะสงฆ์ สู่การจัดตั้งสภาพระธรรมธร สภาพระวินัยธรให้เป็นองค์คณะที่นับเนื่องด้วยพระธรรมวินัย ที่มีอยู่ในทุกจังหวัด ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เป็นองค์คณะสำหรับวินิจฉัย ตรวจสอบชี้ขาดในประเด็นที่เป็น “ธรรม-วินัย” ทำหน้าที่ในการศึกษาวิจัย ทำการสำรวจสภาพการบังคับใช้พระธรรมวินัย และสร้างมาตรการหรือทางออกด้านพระธรรม/วินัย และข้อพิพาทอื่นใดอันเนื่องด้วยกฎหมายบ้านเมืองให้มีเกณฑ์ในการวินิจฉัยชัดเจนขึ้น ก่อให้เกิดการขับเคลื่อนเป็นจริงอย่างเป็นระบบได้ดังแผนภาพที่ 1

จากแผนภาพ 1 อธิบายได้ว่าวิธีการแก้ปัญหาในการบริหารองค์กรสงฆ์ อันเนื่องด้วยพระธรรมวินัย ควรมีการจัดตั้งองค์กรที่เนื่องด้วยพระธรรมวินัย กฎหมายคณะสงฆ์ และกฎหมายบ้านเมือง อาทิ สภาพระธรรมธร / สภาพระวินัยธร / ศาลสงฆ์ (ออกโดยกฎหมาย ระเบียบ หรือคำสั่ง) เพื่อนำไปสู่การศึกษา สร้างองค์ความรู้ในส่วนของหลักธรรม และวินัย พร้อมออกแบบให้เป็นกฎหมาย กฎปฏิบัติ โดยให้เทียบเคียงกับกลไกทางกฎหมายของรัฐ เชื่อมโยงกับกฎหมายบ้านเมือง โดยมีเป้าหมายเพื่อการบริหาร การบังคับใช้พระธรรมวินัยที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง สากล และใช้งานได้จริง ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้ คือ

(ก) สภาพระวินัยธร หมายถึง องค์กรจัดตั้งตามพระธรรมวินัยและกฎหมาย เป็นตัวแทนของพระสงฆ์ในแต่ละจังหวัด จังหวัด 1-2 รูป ในรูปแบบของตัวแทน โดยการสรรหา แต่งตั้ง เลือกตั้ง โดยให้มีการกำหนดคุณสมบัติผ่านอายุพรรษา ประสบการณ์ การศึกษาที่สอดคล้องกับภาระงาน มาเป็นคณะกรรมการสภาพระวินัยธร (77-154 รูป) โดยจะมีหน้าที่ในการศึกษาองค์ความรู้ทางวินัย แสวงหาองค์ความรู้เฉพาะทางวินัย เช่น “ศีล 150 ข้อ” เป็นต้น พร้อมวินิจฉัยประเด็นทางวินัย อันเป็นไปตามหลักการ ทั้งสามารถชี้แนะสร้างองค์ความรู้ที่ถูกต้องในประเด็นที่เป็นข้อถกเถียง ชัดแย้ง และต้องการความชัดเจนถูกต้อง จากกระบวนการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบ เหมือนคณะกรรมการกฤษฎีกา มีหน้าที่ในการกลั่นกรองกฎหมาย ข้อโต้แย้ง เขียนคำวินิจฉัย ศึกษา ให้ความกระจ่างกับสังคมต่อข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

(ข) สภาพระธรรมธร หมายถึง องค์กรจัดตั้งที่เนื่องด้วยพระธรรมวินัย และกฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ใช้เกณฑ์ในการได้มาซึ่งองค์คณะเหมือนสภาพระวินัยธร (77-154 รูป) โดยมีหน้าที่ในการศึกษา แสวงหาองค์ความรู้ที่ถูกต้อง ตามพระธรรม พร้อมวินิจฉัยประเด็นข้อธรรม หรือองค์ธรรมในทุก ๆ กรณีที่เป็นประเด็นโต้แย้ง เช่น นิพพาน “อตตตา-อนัตตา” “พระอรหันต์กับเกณฑ์วินัย” เป็นต้น โดยผ่านกระบวนการของการทำการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบ และมีการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง กรณีประเด็นไหนเป็นธรรม เช่น พระอรหันต์กับเกณฑ์วินัยตามองค์ธรรม คณะพระธรรมธรควรแสวงหาองค์ความรู้มาวินิจฉัยให้ได้ว่า จริงแล้วๆ ใช่หรือไม่ใช่ ใช่เป็นคุณสมบัติตรงไม่ตรงหรือสร้างเกณฑ์เป็นองค์ความรู้เพื่อการตรวจสอบของสมาชิกในสังคมให้ได้

(ค) ศาลสงฆ์/ศาลพระธรรมวินัย หมายถึง องค์กรจัดตั้งตามพระธรรมวินัยและกฎหมาย และเชื่อมโยงกับสภาพระธรรมธร/สภาพระวินัยธร การได้มาซึ่งบุคลากรอาจมาจากสภา สรรหา แต่งตั้ง ตามวาระ มีการกำหนดวาระ ในนามองค์คณะ มีที่ตั้งกระจายอยู่ในแต่ภูมิภาคตามสายการปกครอง เช่น 18 ภาค การปกครอง 18 ศาลสงฆ์ มีขั้นต้น ชั้นอุรุธณ์ ฎีกา เป็นต้น เพื่อเปิดโอกาสให้เข้าสู่กระบวนการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ เทียบเคียงกับระบบศาลในระบบราชการ จะทำหน้าที่ในการพิจารณา ตัดสินชี้ขาด ข้อพิพาท อันเกิดขึ้นการบริหารและใช้พระธรรมวินัย หรือกรณีที่พระภิกษุทำผิดกฎหมายบ้านเมือง ควรให้ศาลสงฆ์ วินิจฉัยในข้อธรรม ข้อวินัย จากนั้นจึงให้ลาเพศตามพระธรรมวินัย จึงเข้าสู่กระบวนการของกฎหมายบ้านเมือง หรือกรณีที่ผิดกฎหมายแต่ไม่ผิดธรรมวินัย ศาลสงฆ์จะต้องมีหน้าที่และการสร้างบรรทัดฐานที่ถูกต้องเพื่อการปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองได้เหมาะสม หรือคำวินิจฉัยเพื่อเป็นแนวปฏิบัติที่ถูกต้องระหว่างพระ

ธรรมวินัย และกฎหมาย โดยให้มีเป้าหมายเพื่อการรักษาพระธรรมวินัย กฎหมายบ้านเมือง ส่งเสริมรักษา
สร้างศรัทธาที่ถูกต้องแก่ชาวพุทธ

จากแนวคิดแนวคิดเรื่องการรักษาปกป้องพระธรรมวินัย และการอนุโลมตามสถานการณ์บ้าน
เมือง และวัฒนธรรม ตามแนวคิดในเรื่อง “อนุวัติตามบ้านเมือง” (อนุชานามิ ภิกขเว ราชนัน อนุวตติตฺตุนตี/
วิ.มหา (ไทย) 4/187/295) หรือใช้เกณฑ์วินิจฉัยตามบริบทของการเกิดขึ้น (หลักมหาปเทศ 4-วิ.มหา (ไทย)
5/305/139) ก็ต้องใช้เกณฑ์การวินิจฉัยอย่างถูกต้องเป็นระบบและใช้หลักอนุโลม เช่น บางกรณีพระวินัย
ไม่ได้มีการบังคับใช้แล้ว ก็ปรับให้สอดคล้องกับสมัยนิยม หรือสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง อาทิ เรื่อง
เงินทอง ที่เป็นข้อโต้แย้ง เรื่องบัณฑิตเทศาภิบาลที่ 3 กับการบวช การบวชภิกษุณี รวมไปถึงการบวชพระเตี้ย
ที่เป็นประเด็นทางสังคมอยู่ในขณะนี้ด้วย องค์การที่ยกมาทั้งในส่วน “พระธรรมธร-วินัยธร-ศาลสงฆ์” จะ
ต้องสร้างเกณฑ์และคำอธิบายร่วมให้เข้าใจว่ามีเกณฑ์และกติกายังไง หรือมีการสร้างกฎ สร้างเกณฑ์
ใหม่ที่ผ่านกระบวนการศึกษาวิเคราะห์และให้ทศรूपที่ชัดเจนและมีผลเป็นข้อปฏิบัติเพื่อรักษาพระธรรม
วินัย และการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาผ่านพระธรรมวินัยได้

ในหลักปฏิบัติของการบริหารจัดการ ทุกปัญหาควรมีทางออก ควรมีมาตรการเฉพาะเพื่อการตรวจ
สอบ เพื่อการถ่วงดุล หรือเพื่อสร้างค่านิยมที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและสังคมอย่างแท้จริง
ในทางการบริหารจัดการ ควรส่งเสริมการตัดสินใจที่ชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ ไม่คลุมเครือ ไม่เน้นการ
ใช้อำนาจมากกว่าความจริง รวมทั้งจะต้องมีคำอธิบายต่อสังคม ประเด็นข้อขัดแย้งใด ที่เกี่ยวกับธรรมวินัย
จะต้องมีคำอธิบาย มีทางออก และสร้างเกณฑ์ภายใต้กติกาศาสนาและการยอมรับร่วมกัน

พุทธศาสนา มีลักษณะพิเศษของการเกิดขึ้นมาคือส่งเสริมความเท่าเทียมกันของมนุษย์ในการ
พัฒนาตัวเองเป็นผู้รู้ตาม เป็น “พุทธะ” โดยมีลำดับและพัฒนาการของการเรียนรู้พระพุทธศาสนาอย่าง
ไม่จำกัดโดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ แปลว่าแม้เขาจะไม่ได้เป็นพระ แต่เขาสามารถเป็นชาวพุทธที่จะเข้าถึงความ
เป็นพระพุทธศาสนา เป็นผู้รู้พระพุทธศาสนาได้อย่างไม่มีเงื่อนไข และมีความจำกัด ทั้งสิ้น ได้ชื่อว่าเป็น
ศาสนาแห่งเหตุผล เป็นศาสนาแห่งปัญญา และส่งเสริมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงจะได้ชื่อว่าเป็นศาสนาของ
ชาวพุทธ ที่เรียกว่า “พุทธบริษัท” อย่างแท้จริงมิใช่ของใคร กลุ่มใด หรือคณะใดไม่ เพียงแต่ต้องทำหน้าที่
ของกันและกันภายใต้พุทธบริษัทให้ครบ และโปร่งใส ตรวจสอบได้ อธิบายได้ หากเป็นเช่นนั้นความมั่นคง
ของพระพุทธศาสนาก็จะมีและเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องแน่นอน

บทสรุป

ในข้อเท็จจริงคุณสมบัติทางกายภาพ เตี้ย อ้วน สูง ต่ำ ไม่ได้เป็นเงื่อนไขต่อการศึกษาและเรียนรู้พระพุทธศาสนา แต่ในเวลาเดียวกันพระพุทธศาสนา มีข้อกำหนดว่าด้วยคุณสมบัติไว้ ก็ด้วยเจตนาเพื่อรักษาและส่งเสริมพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ แต่เพื่อประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาในระยะยาว จึงควรมีการสร้างองค์กร หรือหน่วยงานที่นับเนื่องด้วยพระธรรมวินัย อาทิ สภาพระวินัยธร สภาพระธรรมธร ศาลสงฆ์ตามที่ยกมา ซึ่งจะทำหน้าที่ในการศึกษารักษาพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ และสร้างองค์ความรู้ที่ถูกต้อง ออกกฎระเบียบอันเนื่องด้วยพระธรรมวินัย จากนั้นให้มีการกำหนดศาลสงฆ์/พระธรรมวินัย ให้มีหน้าที่ในการพิจารณา พิพากษาคัดสินอย่างเป็นระบบผ่านองค์ความรู้ที่ได้จากพระธรรมวินัย ดังนั้นเกณฑ์การบวชที่เนื่องด้วยพระธรรมวินัยที่ปรากฏในสังคม รวมไปถึงกรณีอื่น ๆ ที่ปรากฏในสังคมดังที่ยกมา จะมีข้อยุติและคำอธิบาย ที่ผ่านการศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและช่วยกันรักษาพระธรรมวินัยให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระพุทธศาสนาที่ว่าธรรมวินัยจะเป็น “ศาสดา” หรือหลักการกลางในการบริหารพระพุทธศาสนาและบริหารพระธรรมวินัยตลอดไป ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นจะเท่ากับเป็นหลักประกันรองรับความมั่นคงของพระพุทธศาสนาตลอดไป ดังนั้นในนามพุทธบริษัท ในฐานะผู้ใช้พระธรรมวินัย จะต้องทำหน้าที่ทั้งในส่วนของใช้ และบังคับใช้พระธรรมวินัย ทุกฝ่ายต้องมีส่วนช่วยกันในการทำให้พระธรรมวินัยมีความหมาย มีประโยชน์และช่วยกันรักษาจรดโรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรตามเกณฑ์และแนวทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง เหมาะสมได้อย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

“แก้ว”แจงกฎการบวชพระ ห้ามผู้ชายเตี้ยเกินเป็นภิกษุ,

สืบค้นจาก <http://www.dailynews.co.th/regional/516744>

เกียรติศักดิ์ พันธุ์วงศ์. (2557). ศึกษาเปรียบเทียบหลักการลงโทษผู้กระทำผิดในพุทธศาสนาเถรวาท

กับประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ไผท นาควัชระ. (2547). บทบาทและหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ในคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพฯ :

สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระครูปริยัติสารวิสุทธิ์ จันทร์เรือง. (2556). กลยุทธ์การจัดการอุปสมบทที่มีประสิทธิผลของวัดไทย

ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 9. วารสารวิชาการและวิจัย (มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ); 5,(3) : 48-57.

พระทอง ธมมิโก (ปานทอง). (2553). **ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการบวชในสังคมไทยปัจจุบัน.**

พุทธศาสนคัมภีร์ฉบับพิมพ์(พระพุทธรูปศาสนา).บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมยุทธ์ ขนดิธโร (ภูมิดนศ). (2554). **บทบาทของพุทธบริษัทในการปกป้องสถาบันสงฆ์.**

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พุทธศาสนศึกษา). ภาควิชาปรัชญา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระครูสมุทรประภากร (เฉลิม ปภังกร). (2557). **การพัฒนาศักยภาพของพระอุปัชฌาย์ในเขต**

ปกครองคณะสงฆ์ภาค 15. พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ).

บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาเกรียงไกร เกริกชัยวัน, (2554). **กระบวนการคัดเลือกและวิธีการฝึกอบรมพระอุปัชฌาย์**

ของคณะสงฆ์ไทย.,วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พุทธศาสนศึกษา) :

ภาควิชาปรัชญา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระมหาบุญเสริม ขุนฤทธิ์. (2555). **กระบวนการฝึกอบรมและพัฒนาพระอุปัชฌาย์เถรวาทแห่งคณะ**

สงฆ์ไทย. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

พระมหาสักราช นวรัตน์. (2551). **การศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “บัณฑิตเอก” ในกลุ่มพระภิกษุ**

สามเณรไทยในปัจจุบัน. [กรุงเทพฯ] : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,

พระมหาอุดม สารเมธี (2546). **การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการยุติธรรมในพระพุทธศาสนา :**

ศึกษาเฉพาะกรณีนิคคกรรมในพระวินัยปิฎกกับกฏนิคคกรรมของมหาเถรสมาคม. พุทธ

ศาสตรมหาบัณฑิต(พระพุทธศาสนา) บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอนันต์ โชติวิโส (สนพะเนาว์). (2553). **การศึกษาพระอุปัชฌาย์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท.**

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย :

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุทัศน์ ไชยะภา.(2543). **บทบาทพระอุปัชฌาย์ต่อการพัฒนาคุณภาพพระนวกะ : ศึกษา**

เปรียบเทียบบทบาทพระอุปัชฌาย์เถรวาทและพระอุปัชฌาย์มหานิกายในกรุงเทพมหานคร.

กรุงเทพมหานคร : ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย..

สังสีกพระจิ๋วสุดในไทย เหตุพิการ-ภาระพระอื่น,

สืบค้นจาก <http://www.dailynews.co.th/regional/516724>

อติเทพ ผาธา. (2550). **การศึกษารูปแบบและกระบวนการแก้ปัญหาในพระพุทธศาสนา-เถรวาท :**

ศึกษาเฉพาะกรณีอธิการณสมณะ 7 และ กฏนิคคกรรมของมหาเถรสมาคมใน

พระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535”,

ดุขสูัณิพนธ์พุทธศตวรรษดุขสูัณิบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา), บัณฉิตติวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อิสระ สิงห์เป็ย. (2545). การวิเคราะห์ปัญหาอหิณนาทานตามพุทธจริยศาสตร์เถรวาทในบริษัท
สังคัมไทย. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (จริยศาสตร์ศึกษา). บัณฉิตติวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหิดล.